

17.39x18.75	1/2	עמוד 22	השבוע - ישראל היום!	16/02/2018	62329381-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

המהפכן המטופח

ספרם של יגאל וגנר ואדם רז מוריד את התמונה המיתולוגית של הרצל מהקיר ומחזיר את מנהיג הציונות לחיים כחיה פוליטית ● בנוסף, הוא מחדד את חריגותו בנוף המהפכנים האופנתיים

אמנון לורד

אני לא יורע כמה אנשים נתקפים בהתרגשות כשהם שומעים את המושג "הון פיננסי". יתר על כן, כמה מהם נאחזים רטט כשהם שור מעים על מלחמת גוג ומגוג בין קינג "הון תעשייתי" והגודזילה של "ההון הפיננסי". אבל זה חלק מהדיון בדמותו ההיסטורית והחברתית של תיאודור הרצל - מחולל הציונות המדינית - שמציי עים יגאל וגנר ואדם רז בספרם "הרצל - מאבקו מבית ומחוצ". זהו ספר מפתיע בכך שדווקא שני אינטלקטואלים מסוגם של רז וגנר הם מחבריו.

פרופ' יגאל וגנר הוא שם למיטיבי לכת. הוא כבר בן 92, ומורים ובעיקר מורות נערצות היו מדברות על חוג אורנים, ועל האינטלקטואלים הפוליטיים המושחזים שחברים במעגל הסודי שבראשו עמה. לצידו כיהנו בקודש אנשים כמו איל כפכפי, בנימין (בנקו) אדר ויורם נמרוד - כולם כבר הלכו לעולמם, והלכו ללא עת. מה שאפיין אותם זה שהם ידעו הכל על הבריתות הסמויות מעין בין אנשי שמאל קיצוני לבין אנשי ימין שמרניים. ותמיד המפתח הוא קשרי הוהב, ההון הפיננסי הנצלני והריאקציוני לעומת ההון התעשייתי, הסוציאליזם ודומיהם. אדם רז הוא זיווג מפתיע ליגאל וגנר. הוא בן 35, דור שלישי לחוג אורנים. הוא כתב בעבר על הגרעין הישראלי, ופיתח תיאוריה שעל סף הקונספירציה בקשר ל"אמצעים המיוחדים" ש"לא הופעלו" ערב מלחמת יום הכיפורים. לאחרונה כתב רז מאמר התקפה על סף חוסר האמינות נגד לא אחר מאשר זאב ז'בוטינסקי. והלוואי על כל מנהיג ציוני מלפני 100 או 80 שנה שיתקפו אותו בחמת זעם כזאת כאילו הוא רץ מחר לראשות הממשלה.

אז למרות שאני מודה שהייתי חשדן לגבי השניים, מדוע כל כך אהבתי את ספרם על הרצל? מכיוון שהספר עב הכרס הזה ממש טעון בחיזיונות אינטלקטואלית. טעון ודרוך, ולא נצור. זהו ספר שמוריד את התמונה המיתולוגית של הרצל מהקיר ומחזיר את מנהיג הציונות

לחיים כמנהיג מדיני אידיאולוגי וחיה פוליטית. כל זאת, למרות שכמה מנקודות המוצא בניתוחים הכלכליים של וגנר ורז, לגבי ההתנגשות בין הרצל לרוטשילד, מעוררות ספקות מסוימים. בעיקר משום שההון פיננסי ממש לא באופנה. מי שיקרא על המחלוקת הנוראית בין הקומוניסטים העברים למפלגה הקומוניסטית ב-1949 יכול להבין למה הכוונה: אין וכנראה גם לא היה ניגוד משמעותי בין הון להון ומן הון להון.

במהלך המחקר על מגמותיהם החברתיות והכלכליות של הרצל ושל רוטשילד שהתגשמו בפועל, מגלים המחברים תגליות משמעותיות מאוד. אנשי הברון אכן נגשו בחלוצי העלייה הראשונה; רוטשילד ואילי ההון היהודים לא העניקו להרצל את הגב הדרוש כדי להגשים את ההכנות שלו עם הטורקים, עם הקיסר ועם עוד מנהיגי עולם. מעבר לכך, בספר מצוטט מחקר שגילה שרוטשילד פעל אצל מנהיגי ערב בשנות ה-30, כדי לעודד אותם להתנגד להקמת מדינה יהודית. אבל המעניין ביותר הוא שבשנות ה-50 וה-60, אחרי הקמת המדינה, בן-גוריון חזר כמה פעמים בדבריו על כך שרוטשילד היה חשוב יותר לציונות מהרצל. זה היה שיא הציונות, משום שאז כהיום הרצל היה רק אחד, ואילו רוטשיי לדים תמיד מסתובבים בשטח. יש להם כסף וצריך להתחנף אליהם, ואילו הרצל לא יכול לתת מענק למימון בניין הכנסת.

התזה הגדולה של וגנר ורז היא למעשה, שהציונות של הרצל היתה בגדר מהפכה חברתית. בכך הם מחלצים אותה מציפורני המפלצות התיאורטיות שמתארות את הציונות כקולוניאליזם, גזענות ומשרתת האימפריאליזם. וגנר ורז קורעים לגורים את האינטלקטואלים המכונים על ידיהם "הפוסטאים". הם מגדילים לעשות בטיפול בחנה ארנדט. בדרך אליה הם עורכים התכתשות מרהיבה נגד אחד העם וממשיכיו בהווה בדמותם של הפרופסורים ידידיה שטרן ואבי שגיא. פה נדמה לי, שגם אם הקרב לא מיותר הם מבזבזים על שני הפרופסורים יותר מדי תחמושת. אולי זאת הסיבה שספרם ארוך כל כך: הוא צולל לשאלה האם הציונות היא עניין של זהות (יהודית) או סוגיה חברתית מדינית.

17.35x21.34	2/2	עמוד 23	השבוע - ישראל היום!	16/02/2018	62329382-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

צילום: לע"מ

בנימין זאב הרצל (בחזית התצלום) באונייה בדרך לארץ ישראל, שנת 1898

בעלי נטייה רדיקלית קומוניסטית הזדהו איתו. הוא התחיל את דרכו כתיאורטיקן שקיבל את הטיעונים האנטישמיים הקיצוניים של צרפת במפנה המאות (ה'19 וה'20). הכתבים שלו, גם כאשר הפך לאנרכיסט סוציאליסט ציוני, משרים חוסר נוחות עם רבעי הטונים האנטישמיים שלהם. לעומת לזו, ארנרט טוענת שהרצל עמד בראש תנועה "דיאקציונית במהותה".

זה כמוכן סילוף גמור. עם סיום קריאת ספרם הגדול של וגנר ורוז, ניתן להשתאות: הנה, המהפכן החברתי האמיתי הגדול ביותר אולי של המאה ה-20 חבש ציילינדר, גם לו היה זקן, אך גזוז ומטופח, ובת מונות רבות נראה הרצל לבוש בפראק. המהפכנים המוכרים והאופנתיים יותר הסתובבו עם זקני פרא, או לכל הפחות עטורי זקנקנים כמו טרוצקי ולנין, לבושים חאקי צבאי קמוט ותתימקלע על הכתף. רוצה לומר: האינטלקטואלים של היום מעדיפים את המהפכנים עם כריזמה של אלימות ופוטוגניות. באשר למהות החברתית והמדינית, כל כישלון יתקבל בכרכה. וככל שיהיה גדול ומרמם יותר, כן ייטב. ●

המחברים מתעכבים על כך שארנרט מצאה לנכון לכתוש את הציונות ולהתלונן על היעדר סולידריות בין עמי אירופה ממש בשיא השואה – ב'1942 וב'1944. "קשה להאמין שארנרט כתבה בשנת '44, בעת שזאת העם היהודי, ש'הציונים (המדיניים) לא זו בלבד שניתקו את הסולידריות הנחוצה בין עמי אירופה – (סולידריות) הנחוצה לא רק לחלשים אלא גם לחזקים... הם עלולים אף לשלול מן היהודים את הנחלה ההיסטורית והתרבותית היחידה' שהיתה עשויה ליפול בחלקם", כותבים המחברים.

הם מציינים כי לא המפלצות הטוטליטריות שיצרו מכונת מוות אדירה הן שהדאיגו את ארנרט, אלא דווקא היהודים. הם אלה, לפי ארנרט, שפגעו ב"סולידריות" הכלל-אירופית. הרושם העולה מן הספר הוא שלמרות כל ערימות המחקרים האינסופיות על ארנרט, דמותה עדיין לא פוענחה – לא במונח התיאורטי-פילוסופי. יש כנראה עובדות על האישה הזאת שטרם התגלו, ולפעמים עובדות פשוטות יש בהן כדי לפזר את הערפל מעל מהלכים אינטלקטואליים תמוהים ואף מעוררי סלידה.

הרמות הציונית שחנה ארנרט הזדהה איתה היתה זו של ברנאר לזר הצרפתי. לזר היה סוג של גיבור פוליטי, שחוגי שמאל ציוני

הרצל - מאבקו מבית ומחוץ / יגאל וגנר ואדם רז

כרמל, 779 עמ'